

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงที่มี
อัตราการกรองของไตลดลง ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว
อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

Factors Related with Glomerular Filtration Rate among Diabetics and
Hypertension with Reduced Glomerular Filtration Rate in Nong Ma Saeo Health
Promoting Hospital, Mueang District, Amnatcharoen Province

นนธิยา สายสุวรรณ^{1*}, ภัคพงษ์ ทองย้อย¹, วชิรวิทย์ ทานะสินทร์¹ และ อริสรา แก้วใส¹
Nonthiya Saisuwan^{1*}, Phakphong Thongyoi¹, Wachirawit Tanasin¹ and Arisra Kaewsai¹
โครงการจัดตั้งวิทยาเขตอำนาจเจริญ มหาวิทยาลัยมหิดล*
Amnat Charoen Campus, Mahidol University*

(Received: December 24, 2020; Revised: August 16, 2021; Accepted: August 26, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบภาคตัดขวางในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงที่มีอัตราการกรองของไตลดลง ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 76 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.75 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Spearman Rank Correlation Coefficient และ Pearson Product Moment Correlation Coefficient ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ พันธุกรรม ($r_s=0.294$, $p\text{-value}=0.010$) พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ($r=0.189$, $p\text{-value}=0.017$) จำนวนเม็ดยาที่รับประทาน ($r_s=0.106$, $p\text{-value}=0.032$)

ดังนั้น จึงควรส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมและประสานความร่วมมือกับสหวิชาชีพในด้านการจัดการยา

คำสำคัญ: อัตราการกรองของไต, พฤติกรรมการบริโภคอาหาร, โรคเบาหวาน, โรคความดันโลหิตสูง

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: prasert.pra@mahidol.edu เบอร์โทรศัพท์ 083-0944181)

Abstract

This cross-sectional research aimed to examine the factors associated with glomerular filtration rate in the patient of diabetics, and hypertension with reduced glomerular filtration rate in Nong Ma Saeo Health Promoting Hospital, Mueang Amnat Charoen District, Amnat Charoen Province. The calculated number of subjected recruited in this study was 69 subjects. However, the whole population (76 participants) who met the inclusion criteria and showed willingness to join in the study were all recruited in this study. Questionnaires with 0.75 reliability were used for data collection. The descriptive and inferential statistics with Spearman Rank Correlation Coefficient, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient were used for data analysis.

The results are as follows: the majority of participants were female (72.4%); the aged between 70–79 years old (30.3%); body mass index (BMI) between 25–29.9 (32.9%); married status (75.0%); held primary education (86.8%); working in agricultural areas (82.9%); monthly income from 500–1500 Baht (55.3%); having parents or siblings with first-degree diabetics and hypertension 55.3% and 43.4%, respectively. The factors that associated with glomerular filtration rate in the patients of diabetics and hypertension with statistic significance were as follows: genetics ($r_s = 0.294$, $p\text{-value} = 0.010$), eating behaviors ($r = 0.189$, $p\text{-value} = 0.017$), and quantity of taken pills ($r_s = 0.106$, $p\text{-value} = 0.032$). To prevent the renal deterioration, therefore, encouraging eating behavior and increasing medication adherence should be strengthened by health practitioners working in the multidisciplinary teams.

Keywords: Glomerular Filtration Rate, Dietary Behavior, Diabetes, Hypertension

บทนำ

ปัจจุบันโรคไตกำลังเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลกจากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า มีความชุกของโรคไตจากร้อยละ 12.3 ของประชากรในปี 2531-2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 ของประชากรในปี 2548 (ประเสริฐ ธนกิจจาร, 2558) และคนไทยมีแนวโน้มป่วยเพิ่มขึ้น โดยจำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในปี 2555-2557 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากจำนวน 3,460 คน เป็น 5,387 คน ตามลำดับ (เพ็ญพร vjv ทีวีบุตร, พัชรพร เกิดมงคล, ขวัญใจ อำนาจสัตย์เชื้อ, 2560) และในปี 2561 พบประชาชนเป็นโรคไตเรื้อรังร้อยละ 4.6–17.5 และความชุกโรคไตเรื้อรังส่วนใหญ่มีสาเหตุเกิดจากโรคเบาหวานถึงร้อยละ 36.3 รองลงมาเป็นโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 23.3 (วินัส สาระจรัส และแอนนา สุมะโน, 2561)

สาเหตุส่วนใหญ่ร้อยละ 70 เกิดจากโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งมีสถิติผู้ป่วยรวมเกือบ 15 ล้านคน ผลที่ตามมาคือมีภาวะไตเสื่อมและไตเสื่อมเร็วขึ้นหากปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2563) โดยปัจจัยที่ส่งผลทำให้ไตเสื่อมมีจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมการเจ็บป่วยและการเป็นโรคโดยมีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดไตเสื่อมเร็วขึ้นที่สำคัญประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ (Zhang & Rothenbacher, 2008) ด้วยสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งลักษณะการทำงานที่มีการแข่งขันการเดินทางที่เร่งรีบเพื่อให้ทันต่อเวลา จึงส่งผลทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนที่มีปริมาณไขมัน โปรตีนสูง และใช้เกลือในการปรุงรสในอาหาร การรับประทานยาโดยไม่จำเป็น การดื่มน้ำน้อยและการกลั้นปัสสาวะ นอกจากนี้ ยังพบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีผลข้างเคียงจากการให้ยาและสารเคมีต่าง ๆ ได้แก่ ยาแก้ปวด ยาปฏิชีวนะ และยาลดความอ้วน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลถึงประสิทธิภาพการกรองของไตที่ลดลง และนำมาซึ่งโรคไตเสื่อมตามมา (ภราดร ล้อธรรมมา, ศศิธร ชิดน้าย, 2559) โดยส่วนใหญ่ผู้ป่วยที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมักจะมีระยะเวลาการดำเนินโรคที่ยาวนาน ส่วนมากไม่น้อยกว่า 1 ปี จึงทำให้

รายการยาที่ได้รับมากกว่า 5-10 รายการ ซึ่งการที่รายการยาที่มากนี้ส่งผลต่อร่างกายผู้ป่วยซึ่งโรคไม่ติดต่อเรื้อรังส่วนใหญ่ต้องได้รับการรักษาที่สม่ำเสมอ แต่การที่รับประทานยาในปริมาณที่มากจะทำให้เกิดการสะสมไว้ในร่างกาย ไตซึ่งมีหน้าที่กรองของเสียก็จะทำงานหนักมากขึ้น การทำงานของไตก็จะลดลงและเกิดไตเสื่อมในที่สุด (ศศิธร ดวลพล, อีรศักดิ์ พาจันทร์ และพิทยา ศรีเมือง, 2563)

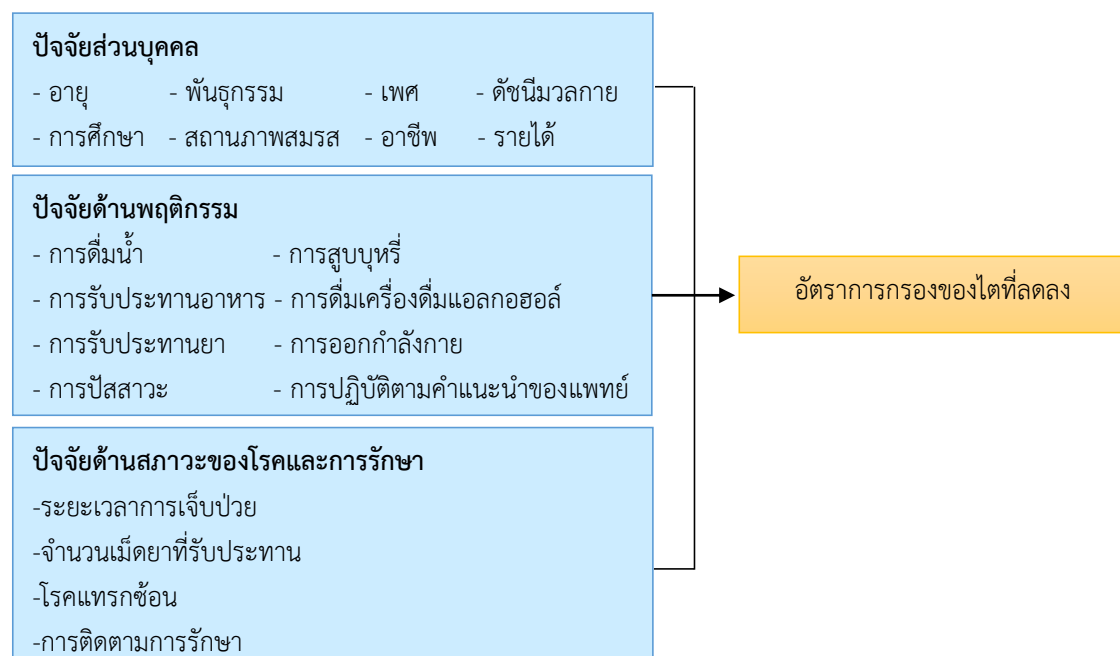
สถิติผู้ป่วยโรคไตในโรงพยาบาลอำนาจเจริญ พบว่า ร้อยละ 1.8 ของประชากรป่วยระยะที่ 2 ร้อยละ 14.8 ระยะที่ 3 ร้อยละ 42.6 ระยะที่ 4 ร้อยละ 16.3 และระยะที่ 5 ร้อยละ 6.5 (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอำนาจเจริญ, 2562) และพบว่าในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว มีผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงทั้งหมดจำนวน 296 คน จำแนกเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่มีอัตราการกรองของไตลดลงจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 25.67 ของผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลให้อัตราการกรองของไตลดลงและในการใช้ชีวิตในปัจจุบันของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีการเข้าถึงยาและอาหารมากขึ้น รวมถึงการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้แบ่งปัจจัยออกเป็น 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านพฤติกรรม และปัจจัยด้านสถานะของโรคและการรักษา และในพื้นที่บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว ยังคงมีผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง จำนวน 220 คน ที่อาจมีแนวโน้มที่อัตราการกรองของไตจะลดลง จึงมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการลดลงของอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงเพื่อไม่ให้อัตราการกรองของไตลดลง ต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงที่มีอัตราการกรองของไตลดลง ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในพื้นที่บริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่มีอัตราการกรองของไตลดลง จำนวน 127 คน โดยมีเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) มีดังนี้ 1) ผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว ไม่น้อยกว่า 6 เดือน และมีค่า eGFR ลดลงโดยเพศหญิง ลดลง ≥ 1.42 mL/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 mL/min/1.73 m² ในเพศชาย 2) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ เกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) มีดังนี้ 1) ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ 2) ปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง สูง ในพื้นที่บริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่มีค่า eGFR เพศหญิงลดลง ≥ 1.42 mL/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 mL/min/1.73 m² ในเพศชาย ใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ซึ่งคำนวณจากตัวแปรที่ต้องการศึกษา จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างมีค่า eGFR เพศหญิงลดลง ≥ 1.42 mL/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 mL/min/1.73 m² ในเพศชาย เท่ากับ 68.89 คน คิดจำนวนตัวอย่างเท่ากับ 69 คน ทั้งนี้มีประชากรที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้ามีจำนวน 76 คน ผู้วิจัยจึงศึกษาทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย การศึกษา พันธุกรรม รายได้ สถานภาพการสมรส เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรม的自我ดูแลตนเอง เป็นคำถามด้านลบและด้านบวก จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งเป็นคำถามด้านลบ 35 ข้อ และด้านบวก 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดผู้ตอบเลือกได้ 4 ตัวเลือก คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคย โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.00–3.74 หมายถึง ระดับความเสี่ยงสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.75–7.49 หมายถึง ระดับความเสี่ยงสูง

ค่าเฉลี่ย 7.50–11.24 หมายถึง ระดับความเสี่ยงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 11.25 – 15.00 หมายถึง ระดับความเสี่ยงน้อย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามสถานะของโรคและการรักษา เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดและปลายปิด มีจำนวน 4 ข้อ แบ่งเป็น ประวัติระยะเวลาการเจ็บป่วย จำนวนเมื่อยที่ได้รับประทาน โรคที่ป่วย การติดตามการรักษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการศึกษาชุมชน 1 ท่าน) ผ่านการตรวจสอบและพิจารณาของเชี่ยวชาญแล้วพบว่ามีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence : IOC) ระหว่าง .67 – 1.00

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่หาความเที่ยงตรงนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอแบบสอบถามไปทดสอบกับผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ในตำบลห้วยไร่ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.75 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. จัดทำหนังสือเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว ผู้วิจัยเข้าพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัยและ ขอความร่วมมือในการวิจัย
3. เข้าพบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ซึ่งเก็บได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 76 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป คุณลักษณะของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ที่มีอัตราการกรองของไตลดลง ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ที่มีอัตราการกรองของไตลดลง ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank Correlation Coefficient) และ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยทดสอบการกระจายของข้อมูลด้วย Kolmogorov-Smirnov Test ซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.34 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายของข้อมูลเป็นแบบโค้งปกติ

จริยธรรมวิจัย

งานนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการการจริยธรรมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เอกการรับรองเลขที่ 7/2563 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563

ผลการวิจัย

1. ผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่มีค่าอัตราการกรองของไต (eGFR) ลดลง โดยเพศหญิง ลดลง ≥ 1.42 ml/min/1.73 m² คิดเป็นร้อยละ 72.4 และลดลง ≥ 1.20 ml/min/1.73 m² ในเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 27.6 ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 70-79 ปี ร้อยละ 30.3 มีอายุต่ำสุด 40 ปี และอายุมากที่สุด 91 ปี ดัชนีมวลกายส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 25-29.9 (อ้วนระดับ 2) คิดเป็นร้อยละ 32.9 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 75.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 86.8 ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 82.9 มีรายได้ต่ำกว่า 5000 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.2 มีญาติสายตรงที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 55.3 และ 43.4 ตามลำดับ
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงที่มีอัตราการกรองไตลดลง ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะแซว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

ตาราง 1 การทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับค่า eGFR ในผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่มีค่า eGFR ลดลง ในรอบ 1 ปี (n=76)

ปัจจัย	การลดลงของอัตราการกรองของไต		
	r_s	p-value	แปลผล
อายุ	0.033	0.780	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ดัชนีมวลกาย	-0.137	0.237	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ปัจจัย	การลดลงของอัตราการกรองของไต		
	r_s	p -value	แปลผล
เพศ	0.070	0.549	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
สถานภาพสมรส	-0.143	0.219	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ระดับการศึกษา	-0.036	0.759	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
รายได้	0.015	0.900	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
พันธุกรรม	0.294*	0.010	มีความสัมพันธ์กันน้อย

ตาราง 2 การทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านพฤติกรรมกับค่า eGFR ในผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่มีค่า eGFR ลดลง ในรอบ 1 ปี (n=76)

ปัจจัย	การลดลงของอัตราการกรองของไต		
	r	p -value	แปลผล
ด้านการรับประทานอาหาร	0.244*	0.017	มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก
ด้านการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	-0.136	0.242	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการสูบบุหรี่	-0.105	0.365	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการใช้ยารักษาโรค	-0.170	0.142	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการกลั่นปัสสาวะ	-0.034	0.772	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการดื่มน้ำ	0.005	0.966	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการออกกำลังกาย	-0.055	0.636	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
ด้านการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์	0.090	0.442	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตาราง 3 การทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านสถานะของโรคและการรักษากับค่า eGFR ในผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่มีค่า eGFR ลดลง ในรอบ 1 ปี (n=76)

ปัจจัย	การลดลงของอัตราการกรองของไต		
	r_s	p -value	แปลผล
ระยะเวลาการเจ็บป่วย	-0.012	0.917	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
จำนวนเม็ดยาที่รับประทาน	0.106*	0.032	มีความสัมพันธ์กันระดับน้อยมาก
โรคแทรกซ้อน	0.001	0.991	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
การติดตามการรักษา	-0.097	0.402	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

จากตาราง 1 พบว่า พันธุกรรม ($r_s=0.294$, p -value=0.010) มีความสัมพันธ์กันน้อยในทิศทางเดียวกันกับอัตราการกรองของไตที่ลดลง (eGFR) โดยเพศหญิงลดลง ≥ 1.42 ml/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 ml/min/1.73 m² ในเพศชาย ในรอบ 1 ปี และพบว่าพฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร ($r=0.189$, p -value=0.017) มีความสัมพันธ์กันน้อยมากในทิศทางเดียวกันกับอัตราการกรองของไตที่ลดลง (eGFR) โดยเพศหญิงลดลง ≥ 1.42 ml/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 ml/min/1.73 m² ในเพศชาย ในรอบ 1 ปี (ตาราง 2) นอกจากนี้พบว่าจำนวนเม็ดยาที่รับประทาน $r_s=0.106$ มีความสัมพันธ์กันน้อยมากในทิศทางเดียวกันกับอัตราการกรองของไตที่ลดลง (eGFR) โดยเพศหญิงลดลง ≥ 1.42 ml/min/1.73 m² และลดลง ≥ 1.20 ml/min/1.73 m² ในเพศชาย ในรอบ 1 ปี (ตาราง 3)

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลงพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านพันธุกรรม (p -value=0.010) ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง มีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลง การศึกษาในครั้งนี้จะเห็นว่าพันธุกรรม มีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลงเนื่องจากพันธุกรรมส่งผลให้บุคคลนั้น มีความเสี่ยงในการเกิดโรคเบาหวานหรือโรคความดันโลหิตสูงมากกว่าคนอื่น จึงมีความเสี่ยงและถ้าหากป่วยเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Philip Kam-Tao Li, Guillermo Garcai-Garcia, Siu-Fai Lui, et (2020) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อโรคไตเรื้อรังและการป้องกันพบว่าปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตเรื้อรังที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้นั้นคือ ปัจจัยด้านพันธุกรรม

ปัจจัยด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลง จากผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร (p -value=0.017) ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลง เนื่องจากผู้ป่วยมีพฤติกรรมเสี่ยงปานกลางในการรับประทานอาหารไข่ไก่ทั้งฟองเนื่องจากไข่แดง มีฟอสฟอรัสสูง และผู้ป่วยที่ประกอบอาหารเองมักจะใส่เครื่องปรุงรส (ซีอิ๊ว น้ำปลา น้ำตาล ผงชูรส) ในปริมาณที่ต้องการจึงส่งผลให้มีความเสี่ยงสูงสอดคล้องกับการศึกษาของณิชาภัทร ยอดแคล้ว, พรณาศุภกร เวทย์ศิริ (2562) ที่พบว่าผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทานอาหารระดับไม่ดี อาจเนื่องมาจากผู้ป่วยมีนิสัยติดรสชาติอาหารจากตอนสมัยเป็นวัยรุ่น หรืออาจเป็นความชอบส่วนตัว จึงทำให้ผู้ป่วยปรุงรสอาหารหรือรับประทานอาหารตามที่มีรสชาติถูกปาก

ปัจจัยด้านสภาวะของโรคและการรักษากับอัตราการครองของไตที่ลดลง จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนเม็ดยาที่รับประทาน (p -value=0.032) มีความสัมพันธ์กับอัตราการครองของไตที่ลดลง พบว่าจำนวนเม็ดยา ที่ผู้ป่วยส่วนใหญ่รับประทานมีมากกว่า 5 เม็ด ใน 1 วัน ซึ่งผู้ป่วยบางท่านมีโรคแทรกซ้อนก็จะส่งผลให้ต้องรับประทานยาในจำนวนมากขึ้นส่งผลให้เกิดความเสี่ยงอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กวิศรา สอนพุด, ลัทธิ พิชะบัณฑิตกุล (2563) ถ้าหากผู้ป่วยจำไม่ได้ว่าตัวเองกินยาไปแล้วหรือยัง เลยกลับมากินเพื่อความแน่ใจ อาจทำให้ผู้ป่วยได้รับยาในปริมาณที่มากกว่าร่างกายต้องการ ทำให้ยาที่ผู้ป่วยรับประทานเข้าไปนั้นกลายเป็นสารตกค้างที่ไตและทำให้ไตที่มีหน้าที่กรองของเสียออกจากร่างกายทำงานหนัก

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อจำกัดในด้านของเวลาจึงไม่ได้ทำการศึกษาข้อมูลในส่วนของชนิดของยาที่ผู้ป่วยรับประทานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาว่ามีการการเปลี่ยนแปลงชนิดและขนาดของยาหรือไม่ ผู้ป่วยสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ควบคุมระดับความดันโลหิตได้หรือไม่ ความสัมพันธ์ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด รวมไปถึงปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก อาจเกิดจากเกณฑ์ในการคัดผู้ถูกวิจัยเข้ามา เพราะผู้ป่วยในแต่ละคนได้รับการรักษาที่แตกต่างกันตามสภาวะของโรคและความคิดเห็นของแพทย์ผู้ให้การรักษา ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่ออัตราการครองของไตที่ลดลง อาจจะมีแตกต่างกัน

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ควรเพิ่มการคัดกรองในผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากโรคทางพันธุกรรมที่ส่งผลให้อัตราการครองของไตลดลง
2. ควรจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่เสี่ยงต่อการลดลงของอัตราการครองของไต แก่ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงเพื่อชะลอการลดลงของอัตราการครองของไต โดยเน้นกลุ่มที่มีประวัติญาติสายตรงป่วยด้วยโรคไตวายเรื้อรัง
3. แพทย์และเภสัชกรควรบูรณาการการทำงานร่วมกันในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ในด้านการจัดการยาเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่ออัตราการครองของไต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตที่ลดลง เช่น ปัจจัยด้านชนิดของยา ระดับไขมันในเลือด ปริมาณโปรตีนในปัสสาวะ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและความดันโลหิต ที่อาจส่งผลให้อัตราการกรองของไตลดลง
2. ควรใช้สถิติในการหาความสัมพันธ์ที่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบหลายทิศทางเพื่อทดสอบความสัมพันธ์
3. ควรนำผลวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมเสริมสร้างการรับรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการกรองของไตที่ลดลง เพื่อชะลอการลดลงของอัตราการกรองของไตต่อไป

References

- กวิศรา สอนพุด, ลัทธิ ปิยะบัณฑิตกุล. (2563). การดูแลสุขภาพเพื่อชะลอไตเสื่อมของผู้ป่วยโรคเบาหวานความดันโลหิตสูงแลประชาชนในชุมชนแห่งหนึ่ง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารพยาบาลสงขานครินทร์*, 40(1), 101-114.
- ณิชาภัทร ยอดแคล้ว, พรนภา ศุกรเวทย์ศิริ. (2562). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคไตเรื้อรังในผู้ป่วย เบาหวานชนิดที่ 2 ที่เข้ารับการรักษาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง จังหวัดขอนแก่น. *สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 26(2), 24-33.
- ประเสริฐ ธนกิจจารุ. (2558). สถานการณ์ปัจจุบันของโรคไตเรื้อรังในประเทศไทย. *วารสารกรมการแพทย์*, 40 (กันยายน-ตุลาคม), 6-17.
- เพ็ญพร ทวีบุตร, พิชราพร เกิดมงคล และขวัญใจ อำนาจสัตย์เชื้อ. (2560). ผลของโปรแกรมการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มีภาวะไตเรื้อรังระยะเริ่มต้น. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 31(1), 129-146.
- ภราดร ล้อธรรมมา และศศิธร ชิดน่าย. (2559). พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตเสื่อมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์*, 8(1), 59-66.
- วินัส สารจารี, แอนนา สุมะโน. (2561). ผลของกระบวนการสนับสนุนการจัดการตนเองต่อการชะลอไตเสื่อมในผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะไตเรื้อรัง โรงพยาบาลแหลมฉบัง ชลบุรี. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 1(3), 13-23.
- ศศิธร ดวนพล, อีรศักดิ์ พาจันท์ และพิทยา ศรีเมือง. (2563). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคไตเรื้อรังในผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าใหญ่ อำเภอดงพิกุลพิมาย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(34), 145-155.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). *โรคไตวายเรื้อรัง มหันตภัยเงียบ*. (อินเทอร์เน็ต) สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/2425120.html> เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2563.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอำนาจเจริญ. (2562). *มูลนิธิชลลดา มอบเครื่องฟอกไตและอุปกรณ์ฟอกไต ให้แก่โรงพยาบาลอำนาจเจริญ*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190224074352962>
- Philip Kam-Tao Li, Guillermo Garcai-Garcia, Siu-Fai Lui, et (2020). Kidney Health for Everyone Everywhere -From Prevention to Detection and Equitable Access to Care. *Nefrologia*, 40(2), 133-141.
- Zhang, Q. L., & Rothenbacher, D. (2008). Prevalence of Chronic Kidney Disease in Populationbased Studies: Systematic Review. *BMC Public Health*, 8(1), 117.